

Duna mellett, szintén római emlékekkel. A l a p, puszta, ez utóbbtól délre, keserűvíz-forrásai nevezetesek. E r c s é n y, falú, a Duna mellett, mintagazdasággal, répacukor-gyárral, búcsújáró hely.

III.

Az Éjszaknyugati Felföld.

Magyarország éjszaknyugati terjedelmes Felföldét nyugatról és éjszakra a Kárpátok gerince zárja el Ausztria-, Morva-, Szilézia- és Galicziától. Az ország eme természetes határát csak két helyen szakítja meg nagyobb horpadás, még pedig először az Árva, Liptó és Szepes közt fekvő mélyedésben, hol a galicziai síkság egy öblöt bocsát délre a Kárpátok közé, megszakítván a határgerincz félkörét. Ennek tulajdonítható a két szomszéd ország közt a határingadozás és Galicziának beékelése dél felé. A másik mélyedést Poprád mente jelöli; történetünkben ennek nyomát a XVI szepesi város elszakadásában találjuk. Keleten a Hernád-Tarcsa völgyeinek nyugati részei vehetők fel határokiul. Délen a Nagy-Alföld és a Duna völgye zárják el. Területe körülbelül 48,000 □ kilométer; közepes magassága 570 méter. Az Éjszaknyugati Felföld legnagyobb emelkedéseit éjszakon találjuk, h o n n é t úgy a hegyek, mint a völgyek a Duna felé, tehát délre lejtősödnek. Itt is a Duna és az Alföld azon természetes középpont, mely felé a folyók sietnek és a hegyek lejtősödnek. E vidék folyóinak alsó része sokkal szélesebb völgyeket alkot s ennél fogva sűrűbben van benépesítve, mint a folyók felső része, hol a hegyek zordona és a völgyek csekély kiterjedése a földművelést szűkebb körre szorítja, sőt a nagyobb emelkedéssel majdnem egészen lehetetlenné teszi, helyet adva a hegyi állattenyésztésnek. A lakosság száma 2·4 millió; ezeknek nagyobb része tót. A folyók alsó vidékén, a Kárpátok déli lejtőinél és e vidék délkeleti határán, vagyis a termékenyebb déli rész lakossága magyar. A bányavárosok területén pedig nagyrészt német lakossággal találkozunk. E terület régi népeiről nagyon keveset tudunk; annyi bizonyosnak látszik, hogy az éjszaknyugati vidék népei, a quadók is lekötöztetjéi valának a rómaiaknak, midőn ezek Pannóniát elfoglalák. A hunok és az avarok uralma e vidékre is kiterjeszkedett. Az avarok hatalmának megdöntése után e vidék részét képezte a nagy magyar birodalomnak, mely a magyarok által megdöntetett s a magyar birodalomhoz csatoltatott.

E vidék égalji viszonyai, a föld külső rétegei és belső szerkezete kijelölték a lakosság foglalkozását. A földművelés korlátok közé szorult, a hegyek lejtőinek növényzete előmozdítja ugyan a marhatenyésztést, de a hosszú és zordon tél bénítólag hat a mezőgazdaság ezen ágára. A hegyek kincsei megteremtették a bányaipart, mely a lakosság nagy részét táplálja.

A terjedelmes erdők élénkké tevék a fakereskedést. A föld terméketlensége kitarító szorgalomra és iparra kényszeríti az aránylag sűrű népességet; de a szükséges gabona hiánya az Alföldre utasítja őket, melylyel folyóik irányában legrövidebb és legkényelmesebb összeköttetésben állnak.

27. Pozsony megye.

Székhelye: Pozsony, sz. k. v., a Duna bal partján, az osztrák állam- és vág-völgyi vasút találkozó pontja, a hegység, síkság és folyó érintkezésénél virágzott fel. Ez hazánk egyik legrégebb, legszebb és leggazdagabb városa. A török uralom és Bécs közelsége tették a magyar birodalom fővárosává 1848-ig. A mohácsi véstől egészen az említett évig itt tartattak az országgyűlések, itt koronáztattak meg királyaink. Nevezetességei: az Országház, hol az országgyűlések tartattak; Sz. Márton temploma, hol a királyok megkoronáztattak; a sz. Ferencrendűek temploma, hol az arany sarkantyús vitézek felavattattak; a megye-, a városháza; a primás-érsek palotája stb. A város felett levő várromokból gyönyörű a kilátás egyrészt a ligetes szigetekre, másrészt az erdős és szőlős hegyekre, valamint magára a városra. Tudományos intézetei közt jogakadémiaja, gymnáziuma, reáliskolája, ev. lyceuma, hönvytvára, katonai nevelőintézete, leányiskolája stb. érdemelnek említést. Van sok jótékony intézete és társulata, szép színháza, zeneegylete stb. Ipara igen virágzó; pezsgőbor-, szesz-, cukor-, posztó-, bőr-, pokróc-, szivar- s egyéb gyárai híresek. Kereskedelme, különösen az átmeneti, jelentékeny. Koronázó halma, sétaterei és közel fekvő fürdője az ország mostani fővárosára emlékeztetnek, 48,000 l. A Kis-Kárpátok keleti lejtőin, Pozsonytól éjszakra említendőek: Sz. - György, r. t. v., kiterjedt szőlőműveléssel és kénes fürdővel, régi várral; Bazin, r. t. v., szőlőműveléssel, arany- és kénbányával, vasasfürdővel; Modor, r. t. v., posztó-, cserépedény- és hordókészítéssel, 5000 l. Dévény, a Morva torkolatánál, festői várromokkal. Dévénytől éjszakra, a Morva síkságon vannak: Stomfa, Malaczka, gyönyörű kastélyokkal és vadaskertekkel. A Csallóközben: Somorja, r. t. v., buzakereskedéssel. Diószeg, az osztrák államvasút mellett; Galantha, a most említett vasút mellett, régi várral, innét kapták az Eszterházyak mellékneveket. Nagy-Szombat (Tyrnau), a vág-völgyi vasút állomása, r. t. v., gyönyörű és termékeny síkságon; ez, valamint az ettől éjszakra fekvő Vágvölgye Mátyás földjének szokott nevezeteni. A városnak sok temploma miatt kis Róma is neve. Jezsuita-collégiummal, gymnáziummal, ev. főtanodával, katonai nevelőintézettel, rokkantak házával, nagy kórházzal és tébolydával, 11,000 l. A Kis-Kárpátokon vannak: Borostyánkő, Vöröskő, Detrekő, egykoron híres várak, most a Pálffyak birtoka, nevezetes gazdasággal, ez utóbbi közelében szép cseppkőbarlang van.

28. Nyitra megye.

Székhelye: Nyitra, r. t. v., a Nyitra jobb partján és a Zoborhegy tövénél, régi püspökséggel; a város éjszaki részén emelkedő sziklás hegy tetején, az úgynevezett Várban, van a püspök palotája és az ősrégi székesegyház, mely a város dísze. (Vazul.) Gimnáziummal, kegyesrendi kollégiummal és leányiskolával. Iparágai közt említendő a posztókészítés, 9000 l. Nagy-Surány, nagy czukorgyárral. Érsek-Újvár, r. t. v., az osztrák államvasút mellett, egykoron híres erőd volt, ipara élénk, 11,000 l. Gimes, Nyitrától éjszakkeletre, egykoron híres várral. Privigyé, r. t. v., hajdan nagy gabonavásárokkal, posztókészítéssel. Bajmóc, látogatott fürdőhely, szilvatermeléssel és régi várral, mind a két város a megye éjszakkeleti részében. Nagy-Tapolcsán, a Nyitra jobb partján, gabonatermeléssel. Galgóc (Freistadt), a Vág bal partján, élénk kereskedéssel. A folyó túlsó partján van: Leopoldvár, hajdan erőd volt, most már állami börtönül szolgál, az Erdődy grófok szép kastélyával. Pöstyén, kénes fürdővel. Csejte, régi várromokkal. (Báthory Erzsébet.) Vág-Újhely, a megye egyik legnépesebb városa, a vág völgyi vasút állomása; híres gabona- és gyapjúkereskedéssel. Miava, a hasonló névű folyónál, gyapjú- és lencszövésével, 10,000 l. Szakolca, a határon és a Morva mellett, r. t. v., gimnáziummal és posztókészítéssel. Handlova (Kriekhay), Privigyétől keletre, falú, lakosai rosz németiségükről nevezetesek; környékén egy barlang és kőszéntelep van.

29. Bars megye.

Székhelye: Aranyos-Marót, a Zsitva mellett, földműveléssel. Körömbánya, r. t. v., a megye éjszakkeleti vidékén, a magyar államvasút mellett, mely a várost környező hegyeken kapaszkodik éjszak felé. Az ország első bányavárosa, pénzverőintézettel, bányatorvényszékkal, reáliskolával, kőedénygyárral, papírmalommal. A város kopár hegyek által körülzárt völgykatlanban terül el, 9000 l. Sz-Kereszt, a Garan kanyarulatánál, a besztecebányai püspöknek, ki itt szokott tartózkodni, szép kastélya és kertje érdemel említést. Szklenó és Vichnye, Sz-Keresztől délre, látogatott fürdőhelyek. Geletnek, a Garan mellett, híres malomkőbányával. Zsarnócza, a Garan mellett, itt olvasztják a selmeczbányai érczetek. Újbánya, r. t. bányaváros, előbbtől délnyugatra, kopár hegyek közt. Zlatnó, a megye nyugati vidékén, jeles üveghutával. Nagy-Salló, 1849. Léva, r. t. v., a megye keleti határánál, hajdan híres erősség, földműveléssel és iparral.

30. Hont megye.

Székhelye: Ipolyság, gabonatermeléssel az Ipoly mellett. Selmeczbánya, a megye éjszaknyugati vidékén, legnevezetesebb sz. k. bánya-

város, erdőtlen hegyekkel környezett mélyedésben. Bányászatunk közép-pontja, európai hírű bányászati és erdészeti akadémiával, kamarai törvényszékekkel, ev. lyceummal, kath. gymnáziummal. Földalatti aknáit és nevezetes vízemelő műveit sok idegen látogatja. Kálváriája igen szép; cserépedénykésztése nevezetes; a selmeczi agyagpipák országszerte ismeretesek, 14,000 l. Közélében van B é l a b á n y a, bányaváros. B a k a b á n y a, r. t. v., az előbbenektől délre, bányaváros, kénés és vasas gyógyvízzel. S z. - A n t a l a Szitnóhegy tövénél, Koburg-Koháry hg kastélyával. H o n t, D r é g e l az Ipolytól délre, a megye keleti vidékén, régi váraik a bányavárosok kulcsainak tekintettek. (Szondi). B ö r z s ö n y, nem messze az Ipoly alsó folyásától. M á r i a - N o s z t r a, hegyen épült régi Pálos-kolostorral, mely most női fegyenczek börtöne. N a g y - M a r o s, a Duna mellett, Visegrád átellenében, gyümölcskereskedéssel. K o r p o n a, r. t. város.

31. Nógrád megye.

Székhelye: B a l a s s a - G y a r m a t, az Ipoly bal partján, élénk iparral, bortermelés és kereskedéssel, szép fegyenczházzal. V a d - K e r t, az előbbtól délnyugatra, fürdővel, történeti fontosságú hely. S z é c s é n y, a megye székhelyétől keletre, a sz. Ferenczrendűek kolostorával, posztó- és kőedénygyárral. F ü l e k, a magyar államvasút csomópontja; régi vára a bányavárosok kulcsának tekintett. L o s o n c z, r. t. v., a megye legszebb városa, a magyar államvasút mellett, élénk kereskedéssel. 1849. G á c s, az előbbtól éjszaknyugatra, régi posztógyárral. S a l g ó - T a r j á n, a magyar államvasút mellett, barnakőszéntelepekkel és vasgyárral.

32. Zólyom megye.

Székhelye: B e s z t e r c z e b á n y a, r. t. város, a Beszterczének a Garanba való ömlésénél és a magyar államvasút egyik mellékvonala mellett; ez a bányavárosok közt legszebb és hazánk egyik legcsinosabb városa. Róm. kath. püspök székhelye, kath. és ev. gymnáziummal, díszes köz- és magánépületekkel, utcai tiszták és kövezettek. Élénk iparos és kereskedelmi hely, 7000 l. E várostól éjszaknyugatra van H e r m a n e c z, nagyszerű papirgyárral, éjszakra pedig Ú r v ö l g y e, gazdag arany-, ezüst-, rézbányával és cementvízzel. T ó t - L i p c s e, a Garan mellett, várromokkal és papirmalommal. B r e z n ó b á n y a, r. t. v., szintén a Garan mellett, tőrója (brindza) országszerte ismeretes, közel hozzá van R ó n i c z falú, híres vasgyárral. L i b e t b á n y a, bányaváros, réz- és vasbányákkal. Z ó l y o m, r. t. v., a Garan és Szalatna összefolyásánál, a magyar államvasút két vonalának találkozó pontja; régi várát Nagy Lajos és Mátyás többször meglátogatták; közel hozzá van S z l i á c s, az ország egyik legkellemesebb fürdője.

33. Turóc megye.

Székhelye: Turóc - Sz. - Márton, a magyar államvasút mellett, lakosai földműveléssel foglalkoznak, ipara emelkedik. Znió - Váralja, a m. kir. tud. egyetem birtoka, papírmalom, régi várral. IV. Béla. Lakosai leginkább külföldön házaló kereskedést űznek (safranyíkok, olajkárok). Mosóc, a Révayak szép kastélyával. Alsó - Stubna, falú, a megye déli részén, meleg fürdővel. Ruttká, jelentékeny vasúti csomópont, a magyar állam- és kassa-oderbergi vasút találkozási pontja miatt.

34. Trencsén megye.

Székhelye: Trencsén, r. t. v., a Vág bal partján és azon hegy lejtőinél, melyen a nagy vár romjai a város hajdani dicsőségére emlékeztetnek; ugyancsak a trencsényi vár uralkodott az egész Vág völgye fölött. (Csák Máté; Mátyus föld). Kősziklába vésett mély kútja még épségben van, 4000 l. A várostól nem messze fekszik Teplíc falú, az ország egyik leglátogatottabb fürdője; történetünkben, «trencsényi fürdő» név alatt ismeretes. Illava, a Vág mellett, nagy állami börtönnel. Vág - Besztercze, ipazúzó város, régi várromokkal. Zsolna, r. t. v., a Kiszuczának a Vágba való ömlésénél; e város alatt kanyarodik a Vág délnyugatra; a kassa-oderbergi vasút állomása, vászon és bor átmeneti kereskedéssel. Sztrécsnó, falú, a Vág mellett, várromokkal. Rovne, falú, az előbbtől éjszaknyugatra, hegyes vidéken, lakosai mint drótosok fél világot kalandozzák be. Beczkó a Vág mellett, Trencsénytől délre, festői várromokkal (Stibor). Zay - Ugróc, a megye délkeleti vidékén szép kastélyal, nevezetes papir- és posztógyárral.

35. Árva megye.

Székhelye: Alsó - Kubin, az Árva mellett, szép könyvtárral, lakosai földműveléssel foglalkoznak. Felső - Kubin, várromokkal. Nagyfalva, földművelés és sajtkészítéssel. Jaszenova falú, sajtja (ostjepka) országszerte ismeretes. Árva váralja, a mellette levő sziklacsúcson régi vár van, mely Mátyás király idejében is már említetik. Zuberecz, itt bujik el a Sztudena patak a föld alá, s csak lejjebb jó a föld színére. Thurdosin, élénk kereskedéssel. Trsztena, gimnáziummal, cserépedénykészítéssel, nagy vásárokkal. Bobró, Szlancza, Námesztó, lakosai vászonkereskedéssel foglalkoznak; ezek győlesosok név alatt országszerte ismertek. Polhóra, jódtartalmú fürdővel, a Babiagura hegy tövéénél.

36. Liptó megye.

Székhelye: Liptó - Sz. - Miklós, a Vág és a kassa-oderbergi vasút mellett, szeszes italok gyártásával és fakereskedéssel (tutajok). Liptó

Újvár, (Hradek), a Vág mellett, vasgyárral, de különösen fakereskedéssel; a környékről évenként 30 ezer szálfa szállítatik tutajok alakjában a Vág folyón; e talpakon vagy 200 ezer deszka vitetik lefelé. Sz-Ivány, Sz-Miklóstól délre, falú, az itteni templom sírboltjában a hullák csak kiszáradnak, de nem rothadnak el; közelében mérges kénés más ásványforrások találhatók. Német-Lipcse, egykori bányáival most felhagytak. Rózsahegy, a Vág-Revucza összefolyásánál és a kassa-oderbergi vasút mellett; ez a megye legszebb városa, élénk iparral és kereskedéssel, cserépedény-készítéssel és fekete-márványbányával. Itt született Palma történészünk. Koritnicza, a megye délnyugati regényes vidékén, fürdőhely.

37. Szepes megye.

Székhelye: Lőcse, r. t. v., dombos vidéken, gymnáziummal, reálskolával; kereskedése jelentékeny, mézser-készítése híres; a környéken természetlik a legjobb szepesi borsót. Késmárk, r. t. v., a Poprád bal partján, ev. gymnáziummal, mely jól van felszerelve. Vászonszövése jelentékeny, nagy az átmeneti kereskedés, különösen borral és gabonával, 4000 l. A Poprád mentében van a hajdani 16 szepesi város nagyobb része. Poprád, papirmalommal. Podolin, régi várromokkal. Lubló, r. t. v., régi várral, gyólc- és mézser-készítéssel, savanyúvízzel; Olasz, a Hernád mellett, bányaváros: Szepesváralja, régi várral, közelében van Szepesháza, a szepesi kath. püspök székhelyével; Igló, a 16 szepesi város legszebbike, a Hernád mellett, bányaváros, fürdővel, vászonszövéssel, len-termesztéssel. Krompach, bányaváros a Hernád völgyében, vasbányákkal. Gölniczbánya, r. t. v., a megye délkeleti vidékén, bányaváros. Szomolnok, a megye déli vidékén, ezüst-, gazdag rézérczekkel és erős cementvízzel. Tatra-Fürdő (Schmecks), savanyú vízzel, híres fürdőhely a Nagyszalóki csúcs alatt. Szulin, falú, közel a Poprádhoz, de a hasonló nevű savanyúvíz-források már Sáros megyében vannak. Haligócz, a Penina-barlanggal.

38. Gömör-Kis-Hont megye.

Székhelye: Rimaszombat, r. t. v., a magyar államvasút mellett, élénk iparral. Pelsőcz, a Sajó mellett, vasbányákkal. Hajnácskő (Ajnácskő), falú, a megye déli vidékén, régi várral. Bánréve, falú, a magyar államvasút két vonalának csomópontja. Sajó-Gömör, várromokkal. Aggtelek, falú, a megye keleti határánál, közel hozzá fekszik a Baradla cseppkő-barlang. Jolsva, r. t. v., a hasonló nevű folyónál, Koburg hg. szép kastélyával, gyümölcsstermesztéssel, környékén több vasgyárral. Csetnek, az előbitől éjszakkeletre, híres dohánynyal és vashámorokkal. Nagy-Rőcze, r. t. v., a Jolsva és Revucza összefolyásánál. Murányalja, falú, a hasonló nevű hajdani híres vár romjainál (Murány ostroma, Murányi

Venus). *Tiszolcz*, a Rima mellett, a magyar államvasút gömöri vonala mellett, bányaváros, vashámorokkal, papirgyárral. *Dobsina*, r. t. v., a megye éjszaki vidékén, hegyek által környezett szűk völgyben, réz-, vas-, kobaltbányákkal, melyek oly jövedelmezők, hogy a polgárok adóját a város fizeti; közelében van a híres jégbarlang. *Rozsnyó*, r. t. v., a megye északkeleti vidékén és a Sajó mellett, kath. püspökség székhelye, két gymnáziummal, igen élénk iparos város. *Pohorella*, falú a megye éjszaki vidékén, Koburg-Koháry hg. birtoka, vashámorokkal.

39. *Torna megye.*

Székhelye: *Torna*, a Bodva vize mellett, kősziklán épült várral, gabonakereskedéssel. *Szádellő*, az előbbtől északnyugatra, barlanggal. *Szilicze*, közelében található *Sólyomkővár* romjai és a *Ledniczei* barlang, melybe a legnagyobb meleg csak a tél közepén és a legnagyobb hideg pedig a nyár közepén hatol s így a jég nyáron vastagodik, télen pedig olvad. *Körtvélyes*, gyümölcs- és bortermesztéssel. *Barak*, vasbányákkal és *Derenk*, közelében *Szadvár* romjai és vasbányák.

40. *Borsod megye.*

Székhelye: *Miskolcz*, r. t. v., a Szinva és Pecze patak egyesülésénél, közel a Sajóhoz, a magyar államvasút két vonalának, úgy szintén a tiszavidéki vasútnak találkozó pontja, három gymnáziummal, színházzal, virágzó iparral; h. h. superintendens székhelye, 24,000 l. *Diósgyőr*, az előbbtől nyugatra, a Szinva kies völgyében, üveghutával és papirgyárral, közelében nagyvasgyár és hámor van, hol a legjobb aczél készül. *Ónod*, a Sajó és Hernád egyesülésénél. 1707. Közelében van a *Muhi* puszta 1241. *Sajó-Sz.-Péter*, földműveléssel. *Edelény*, a Bodva mellett, nagy czukorgyárral. *Szendrő*, szintén a Bodva mellett, várromokkal. *Várkony*, Sz.-Pétertől nyugatra, Gömör nyugati határánál, kőszentelepekkel.

41. *Heves megye.*

Székhelye: *Eger*, r. t. v., a hasonló nevű folyó mellett, a megye északkeleti határán, szőlőhegyekkel környezett völgyben, régi város, érseki székhely, számos történeti emlékekkel, ilyenek: a várromok 1552, török minaret, templomok stb. Díszesebb épületei a székesegyház, a lyceumi épület, könyvtárral és csillagvizsgáló toronnyal; hévize és vörös bora híresek, 21,000 l. *Parád*, a Mátra éjszaki völgyében, ásványvízzel, fürdővel és üveghutával. *Pásztó*, a nyugati határnál, cistercita apátsággal, gyümölcs-termeléssel. *Hatvan*, szintén a nyugati határnál, a magyar államvasút csomópontja, hajdan erősség volt. *Gyöngyös*, r. t. v., a Mátra déli lej-

tőinél, a megye egyik legiparosabb és legnépesebb városa, 16,000 lakossal. Kápolna, a Tarna mellett. Dendrő és Verpelét, Egertől délnyugatra, jó dohánynyal. Heves, görögdinnye-termesztéssel. Tisza-Füred, a Tisza bal partján, hajó-állomás és szűgyártás. T.-Szőlős- és Nagy-Iván, a Tisza bal partján.

IV.

Az Éjszakkeleti Hegyes vidék.

E vidék határait képezik: éjszak felől Galiczia és Bukovina, délen a délkeleti Felföld és a nagy Magyar Alföld, nyugaton a Hernád-Tarcsa völgye. Kiterjedése: 31,200 □ klm., közepes emelkedése 450 m. Tekintve azt, hogy e terjedelemben még az Alföld éjszaki nyúlványa is bele van foglalva, ez hazánknak természetesen tagolt vidékei közt a legkisebb. Keleti része hazánknak legzordonabb és leggyéribben népesített területe. A főlejtősödés és a folyók iránya itt is a nagy síkság felé van irányozva, tehát az Alfölddel van legtermészetesebb összeköttetésben, míg éjszak felé csak kevés járható közlekedés nyílik. A lakosok száma 1·2 millió, ezek közül a többségben levő ruthének (oroszkok) a zordonabb helyeket lakják, míg a magyarok a síkság birtokában vannak. A rumánok (oláhok) e vidék délkeleti részén telepedtek le, éjszaknyugaton kis számú tótokkal találkozunk. Régi népeiről mitsem tudunk; a középkor elején hihetőleg az avarok és szlávok tanyáznak itt; midőn pedig a magyarok urai levének az országnak, ide értek a rumánok és a ruthének. E vidéken is a talaj határozza meg leginkább a lakosok foglalkozását. A síkságok és a folyók völgyei földművelésre, az erdős vidékek állattenyésztésre utalják a lakosokat, míg a zord vidékek lakói házi iparral és a helyi körülményekhez képest bányászattal foglalkoznak. Az éjszakkeleti vidéken pedig a roppant terjedelmű erdőknél fogva a faipar művelése honosult meg.

42. Sáros megye.

Székhelye: Eperjes, r. t. v., a Tarcsa és a vasút mellett, gymnáziummal, ág. kollegiummal, g. e. püspökséggel, több gyárral és élénk kereskedéssel, 10,000 l. S ó v á r, az előbbtől délre, víz által elöntött sóbányáiból most elpárologtatás által nyerik a sót. V ö r ö s v á g á s, falú, Zemplén határán, Libánka hegyén opál-bányákkal. Nagy-Sáros, Eperjes felett a Tarcsánál, sziklavára a Rákócziakra emlékeztet. Kis-Szeben, r. t. v., az előbbi felett, gymnáziummal, papirmalommal. Bártfa, r. t. v. a megye éjszaki vidékén, a Tapoly mellett, kath. és evang. gymnáziummal, vasas-